

१६) स्व जवळचे मूल्य ओळखा

ह. भ. प. श्री. भागवत नारायण साळुंके

आपल्या सभोवती एखादी वस्तू, व्यक्ती अथवा स्थळ हे अत्यंत उपयुक्त असते. आपल्यालाही त्याच्यापासून मिळणाऱ्या लाभाची आवश्यकता असते; मात्र आपण त्या लाभापासून वंचित राहतो. तो लाभ आपल्याला न मिळण्याचे कारण ते अनेकदा आपल्याकडेच असते. आपण संबंधित घटकाला गांभीर्याने घेत नाही. आवश्यक असणारी श्रद्धा त्यावर ठेवत नाही. म्हणून जवळ असूनही आपल्या पदरात काहीच पडत नाही. याउपर दुसरा कुणीतरी श्रद्धेने दूरवरून येऊन स्वतःचा फायदा करून घेतो. श्री ज्ञानेश्वर महाराजांनी याबाबत काही उदाहरणे दिली आहेत.

**पाहे पां दूध पवित्र आणि गोड। पासी त्वचेचिया पदराआड।
परि ते अव्हेरुनि गोचिड। अशुद्ध काय नेघती।।**

गाय हा दूध देणारा प्राणी आहे. तिच्या शरीरात मागच्या दोहो पायांच्या मध्ये कास असते. तिच्यामध्ये दूध असते. नैतिकदृष्ट्या विचार केला तर, त्या दुधावर पहिला हक्क तिच्या वासराचा आहे. परंतु ते वासरूही अखंड त्या कासेला तोंड लावून बसू शकत नाही. जेव्हा तो शेतकरी त्याला मोकळीक देईल तेव्हा ते वासरू गायीचे दूध पिऊ शकते. गायीच्या शरीरावर किंबहुना तिच्या कासेवर गोचीड नावाचा कीटक राहतो. तो अखंड त्या कासेवरच असतो. एक त्वचेचा पडदा फक्त मध्ये आहे. त्या पदराच्या आड लगेच दूध असते. इतके कमी अंतरावर दूध असूनही त्या गोचीडाला त्या दुधाचा लाभ घेता येत नाही, तो गायीचे रक्त पीत असतो. दूरवरून

येऊन ते वासरू अथवा मनुष्य त्या कासेतील दूध घेऊन जातात आणि जवळ राहणाऱ्या गोचीडाला मात्र रक्तावर राहावे लागते.

याच मुद्द्याला अनुसरून माउली पुढे एक उदाहरण देतात.

का कमलकंदा आणि दर्दुरी । नांदणूक एकेचि घरी ।

परि परागु सेविजे भ्रमरी । येरा चिखलुचि उरे।।

कमळाचे झाड हे पाण्यात अथवा चिखलात असते. जेव्हा त्याला फूल येते तेव्हा त्या फुलातील परागाचे सेवन करण्यासाठी दूरहून फुलपाखरे किंवा भ्रमर (भुंगा) येऊन त्याचा पराग आस्वादतात. त्याच कमळाच्या बुडाशी बेडकाचे वास्तव्य असते. तो बेडूक त्या परागाऐवजी चिखलाचाच काय तो उपभोग घेतो.

वरील दोन्ही उदाहरणे पाहता प्रथम दूध व दुसऱ्यात पराग या दोन्ही मूल्यवान वस्तू त्यांचा लाभ देण्यात सदैव तत्पर आहे. गाईने दुधाला किंवा कमळाने परागाच्या सेवनासाठी कुणालाही बंदी घातलेली नाही. जवळ असणारा गोचीड व बेडूक यांना जवळच्या गोष्टीचे महत्त्व वाटत नाही. किंबहुना अपेक्षित अशी श्रद्धा त्यांच्याठायी नाही, म्हणून त्यांना चांगल्या गोष्टीला मुकावे लागते. तद्वत आपल्याही

सभोवती अशी गुणसंपन्न बाब असेल तर त्याकडे जाऊन आपणास त्याचा लाभ घेता आला पाहिजे.

दूरवरच्या गोष्टींच्या आकर्षणापायी आपल्या परिसरातील किंबहुना देशातील गोष्टींचे मूल्य आपण जाणत नाही व परकीयांच्या मागे जाऊन जवळच्या लाभाला मुक्तो.

श्रीकृष्ण जसे अर्जुनाच्या जवळ होते; तशीच संधी दुर्योधनालाही होती. मात्र त्याने महत्त्व जाणले नाही. नुकसान झाले. अयोध्यावासी राम-लक्ष्मणास बिभीषणाचे महत्त्व कळाले. मात्र रावण व कुंभकर्णाने त्याचा द्वेष केला. शेवटी विनाश झाला. वरील उदाहरणे व विवेचनावरून आपणही आपल्या दैनंदिन आयुष्यात जवळच्या गोष्टींचे महत्त्व लक्षात घेऊन त्याचा सन्मानपूर्वक आदर करावा.

